

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi

Hayat Bilgisi Dersinin Kapsamı

Hayat Bilgisi, disiplinler arası yaklaşıma göre düzenlenir.

Bu yaklaşım sayesinde, Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi, Sağlık, Güvenlik ve Fen gibi birçok disiplin, Hayat Bilgisi dersinin içeriğini oluşturur (Fırat, 1981).

Hayat Bilgisi dersinin kapsamı, yaşamın tüm alanlarına ilişkin özellikleri yansıtabilecek niteliktedir. Hayat Bilgisinin konuları arasında çok sıkı bir ilişki vardır.

Çünkü konularının temeli **insan, doğa** ve **toplumdur** (Akınoğlu, 2007).

* İlköğretimin ilk üç sınıfında öğrenciler yaşantısında gerekli olan temel beceri ve kavramları Hayat Bilgisi derslerinde kazanırlar.

* İlköğretimin bu döneminde çocuklar yaşamı bir bütün içinde algırlarlar.

* Onlar için genelde tek tek olgu ve olaylar yoktur.

* İçinde yaşadıkları ortamdaki olgu ve olayları bir bütün içinde görürler. Bu nedenden dolayı, bu devrede Hayat Bilgisi dersi bir bütün olarak verilmiş, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi olarak ayrılmamıştır.

* Bu ders çocukların çevredeki doğal ve sosyal hayatı, canlı ve cansız varlıkları incelemelerini, meraklarını gidermelerini sağlar.

* Onların doğal ve sosyal hayatın öğelerini bir bütün olarak görmelerine ve kavramalarına yardımcı olur (Sönmez, 1999).

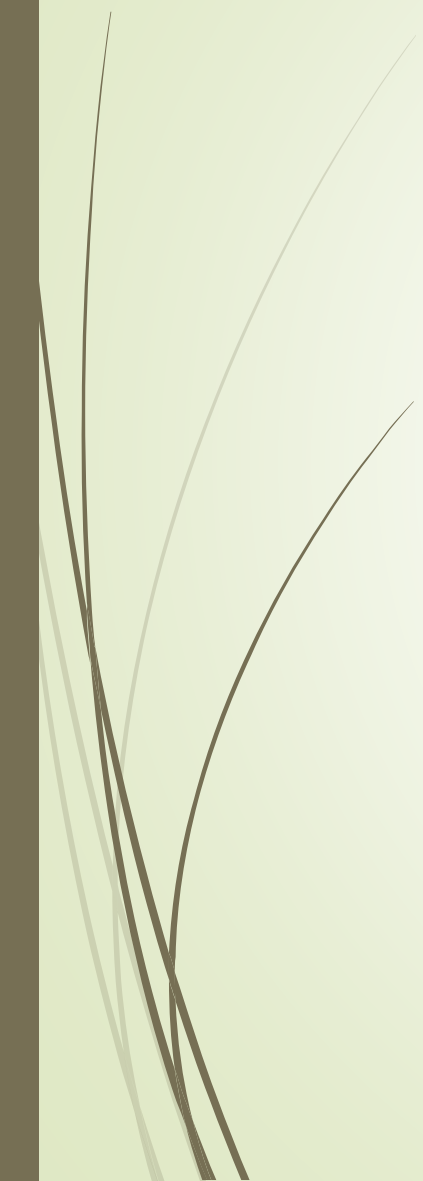
Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir.

* Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanımasını sağlayarak; toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak **üretken bireyler** olmasını ve **toplumun sürekliliğini** sağlayarak gerçekleştirir.

*Ülkemizde, öğrencilere tüm bu bilgi ve becerilerin temeli ya da önemli bir kısmı, ilköğretim kurumlarının birinci devresinde, Hayat Bilgisi dersi yoluyla kazandırılmaktadır.

*Bu nedenle Hayat Bilgisi dersi, ilköğretim okullarının birinci devresinde yer alan önemli bir ders konumundadır (Erden, 1996).

-
-
- Bireyin toplumsal kuralları öğrenmesi
 - Önce aile içinde ve yakın çevresinde, daha sonra okulda öğrenir.
 - İnfomal olarak sosyal davranışları formal olarak değerler eğitimi sistematik olarak verilir.
 - Hayat bilgisi dersinin temel amacı: Öğrencilerin temel yaşam becerisine sahip ve bireysel niteliklerini geliştiren bireyler olarak yetişmelerini sağlamak

Otizm Özel Eğitim Uygulama Merkezi Eğitim Programı

Hayat Bilgisi dersi, ilkököl ve ortaokul düzeyinde

Günlük hayata uyum

Toplumsal kurallar ile ilgili 15 genel amaç ve 83 özel amaç

- Aile hayatı
- Vücudunu öğrenme
- Doğadaki varlıklar
- Mevsimler
- Dünya ve gökyüzü
- Okulun yapısı
- Milli değerler
- Yaşadığı çevre
- Toplu yaşama kuralları
- Sağlık
- İletişim araçları

-
- Okulum ve Ben
 - Amaç 1: Kendini tanıtır.

Davranışlar:

- Adını söyler.
- Soyadını söyler.
- Cinsiyetini söyler.
- Doğum yerini söyler.
- Yaşını söyler.

Orta ve Ağır Derecede Zihin Engelliler Özel Eğitim Uygulama Merkezi Eğitim Programı

- Hayat bilgisi dersi
- 1. kademe (1,2,3,4) ve 2. kademe (5,6,7,8)
- 15 genel amaç ve 104 özel amaç

➤ Ünite 1: Okulumuz

➤ Amaç: Kendini tanıtır.

Davranışlar:

- Adını söyler.
- Soyadını söyler.
- Cinsiyetini söyler.
- Doğum yerini söyler.
- Yaşını söyler.

Hayat Bilgisi Öğretim Programı

► Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir.

► TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

1. Anadilde iletişim

2. Yabancı dillerde iletişim

3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler

4. Dijital yetkinlik

5. Öğrenmeyi öğrenme

6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler

7. İnisiyatif alma ve girişimcilik

8. Kültürel farkındalık ve ifade

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı çerçevesinde öğrenciler;

- - Kendini ve yaşadığı çevreyi tanır.
- - Aile ve toplumun temel değerlerine sahip olur.
- - Millî, manevi ve insani değerleri yaşantısal hâle getirir.
- - Kişisel gelişimini sağlamak için yapması gerekenlerin farkında olur.
- - Kişisel bakım becerilerini geliştirir.
- - Sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir.
- - Sosyal katılım becerisi kazanır.
- - Zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir.
- - Kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir.
- - Öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanır.
- - Temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanır.
- - Ülkesini sever, tarihî ve kültürel değerlerini yaşatmaya istekli olur.
- - Doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur.
- - Bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanır.

1. Araştırma2. Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanma3. Değişim ve Sürekliliği Algılama4. Dengeli Beslenme5. Doğayı Koruma6. Girişimcilik7. Gözlem8. İletişim9. İş Birliği10. Karar Verme11. Kariyer Bilinci Geliştirme12. Kaynakların Kullanımı	13. Kendini Koruma14. Kendini Tanıma15. Kişisel Bakım16. Kurallara Uyma17. Mekânı Algılama18. Millî ve Kültürel Değerleri Tanıma19. Öz Yönetim20. Sağlığını Koruma21. Sorun Çözme22. Sosyal Katılım23. Zaman Yönetimi

Tablo 1: *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Becerileri*

Sınıf	Ünite No	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati (Öngörülen Süre)	Ders Saati Yüzdesi
1	1	Okulumuzda Hayat	17	46	32
	2	Evimizde Hayat	7	19	13
	3	Sağlıklı Hayat	7	19	13
	4	Güvenli Hayat	7	19	13
	5	Ülkemizde Hayat	7	19	13
	6	Doğada Hayat	8	22	16
Toplam			53	144	100

Tablo 3: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 1. Sınıf Ünite Adları, Kazanım Sayıları, Ders Saatleri (Öngörülen Süre) ve Yüzdeleri

Sınıf	Ünite No	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati (Öngörülen Süre)	Ders Saati Yüzdesi
2	1	Okulumuzda Hayat	11	32	22
	2	Evimizde Hayat	9	26	18
	3	Sağlıklı Hayat	7	20	14
	4	Güvenli Hayat	6	17	12
	5	Ülkemizde Hayat	8	23	16
	6	Doğada Hayat	9	26	18
Toplam			50	144	100

Tablo 4: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 2. Sınıf Ünite Adları, Kazanım Sayıları, Ders Saatleri (Öngörülen Süre) ve Yüzdeleri

Sınıf	Ünite No	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati (Öngörülen Süre)	Ders Saati Yüzdesi
3	1	Okulumuzda Hayat	10	24	22
	2	Evimizde Hayat	8	19	17
	3	Sağlıklı Hayat	5	12	9
	4	Güvenli Hayat	7	17	16
	5	Ülkemizde Hayat	9	22	20
	6	Doğada Hayat	6	14	16
Toplam			45	108	100

Tablo 5: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 3. Sınıf Ünite Adları, Kazanım Sayıları, Ders Saatleri (Öngörülen Süre) ve Yüzdeleri

Hayat Bilgisi Dersini Öğrenme Problemleri

- Bütün konular eşit oranda öğrenci için ilginç olmayabilir,
- Bütün konular öğrencilerin ön bilgi ve yaşantıları ile uyumlu olmayabilir,
- Hayat bilgisi içeriklerinin bazıları okuma, yazma ve matematik gibi temel bazı becerileri gerektirir.
- Öğretimin hızı bazı öğrenciler için uygun olmayabilir.

-
- Kavramsal düzeyi zor ve kavram çeşitliliği yoğun içeriklerle öğrencilerin başa çıkması zor olabilir.
 - Kitaplardaki metinlerin düzenlenmemiş olması öğrencilerin öğrenmesini zorlaştırabilir.
 - Rutin olarak bu derslerde ödev verilir. Öğrenciler bu ödevleri yapmakta zorlanabilir.
 - Öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri, materyalleri öğrenciler için uygun olmayabilir.

Hayat Bilgisi Dersinde Yapılacak Etkili Düzenlemeler

- Temaların analizinde uyarlamalar yapılmalıdır,
- Konuların özelliklerine göre farklı öğretim yöntemleri seçilmelidir,
- Uygun öğretim materyalleri kullanılmalıdır,
- Öğrencinin aktif katılımı sağlanmalıdır,
- Not tutma becerisi öğretilmelidir,
- Konuları pekiştirici etkinlikler düzenlenmelidir,
- Ödevlerde uyarlamalar yapılmalıdır.

Sosyal Bilgiler Öğretimi

- Sosyal bilgiler dersinin temel amacı, öğrencilerin içinde yaşadıkları çevreyle uyumlu, sorun çözebilen, üretken, vatandaşlık bilincine sahip bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır.
- Sosyal bilimler: Araştırma konularının yaşamın toplumsal yönünün incelenmesi olan bilim dalı.
- Antropoloji
- İletişim bilimleri
- Ekonomi
- Eğitim bilimleri
- Psikoloji
- Sosyoloji
- Müzikoloji
- Hukuk
- Sosyal bilgiler: Bireylerin toplum içinde kendi varoluşlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olmak amacıyla sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir tema çerçevesinde ele alınmasını sağlayan, bireylerin sosyal ve fiziki çevreleri ile etkileşimlerini geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında değerlendiren bir ders.

Özel Eğitim Programı

- İçeriğinde doğrudan Sosyal Bilgiler dersi yer almamaktadır.

Toplumsal hayat becerileri

Sosyal hayat

Toplumsal yaşam modüllerinde özbakım ve toplumsal davranış kuralları ile ilgili amaçlar yer almaktadır.

➤ SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

- 1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
- 2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
- 3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
- 4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
- 5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
- 6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
- 7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
- 8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,

-
-
- 9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
 - 10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
 - 11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
 - 12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,
 - 13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
 - 14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
 - 15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
 - 16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
 - 17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
 - 18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA TEMEL BECERİLER

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki becerilerin kazandırılması da amaçlanmaktadır. Amaçlarda ifadesi olan ve TYÇ. ile de uyumlu olarak bu ders kapsamında öğrenilecek beceriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

1. Araştırma	15. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	16. Karar verme
3. Değişim ve sürekliliği algılama	17. Konum analizi
4. Dijital okuryazarlık	18. Medya okuryazarlığı
5. Eleştirel düşünme	19. Mekânı algılama
6. Empati	20. Öz denetim
7. Finansal okuryazarlık	21. Politik okuryazarlık
8. Girişimcilik	22. Problem çözme
9. Gözlem	23. Sosyal katılım
10. Harita okuryazarlığı	24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
11. Hukuk okuryazarlığı	25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
12. İletişim	26. Yenilikçi düşünme
13. İş birliği	27. Zaman ve kronolojiyi algılama
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DEĞERLER EĞİTİMİ

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki değerler yer almaktadır:

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri

SINIFLAR	4. SINIF			5. SINIF			6. SINIF			7. SINIF		
	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati
BİREY VE TOPLUM	5	11,1	12	4	13	14	5	11,1	12	4	11,1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	4	13	14	5	16,6	18	5	20,4	22	5	27,8	30
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	6	18,5	20	5	16,6	18	4	13	14	4	13,9	15
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	14,8	16	5	13	14	4	11,1	12	4	11,1	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	5	16,6	18	6	16,6	18	6	16,6	18	6	13,9	15
ETKİN VATANDAŞLIK	4	13	14	4	11,1	12	6	14,8	16	4	11,1	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14	4	13	14	4	13	14	4	11,1	12
TOPLAM	33	100	108	33	100	108	34	100	108	31	100	108

Hafif derecede zihin engelli bireyler için sosyal bilgiler dersi programı

- Dört yıl için hazırlanmıştır.
- Aile
- Okul ve toplum hayatı
- Yakın çevresini tanıma ve koruma
- İletişim kurma
- Trafik kuralları
- İlk yardım ve bilinçli tüketici olma konularını kapsayan 7 genel amaç ve 30 özel amaç
- Ünite 1. Yaşadığımız Yer

Amaç: Kendini tanıtır.

Davranışlar:

1. Ailenin tanımını yapar.
2. Ailenin başlıca görevlerini söyler.

Görme engelliler özel mesleki eğitim merkezi eğitim programı

- Sosyal bilgiler dersi 9, 10,11,12.sınıfta
- 9 temel amaç ve 63 özel amaç
- Aile
- Okul ve toplum hayatı
- İletişim ve teknoloji
- Trafik kuralları
- İlk yardım
- Tüketim alışkanlıkları
- Günlük yaşam ve özbakım becerileri
- Meslekler

Ünite 1. Çevre ve toplum

Amaç:1. Fiziksel özelliklerinin farkında olur.

Davrnışlar: 1. Kendisinin boy, kilo, göz rengi, saç vb gibi özelliklerini söyler.

2. Kendi cinsiyetini söyler.

Sosyal hayat modülü

(özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde
zih.eng.destek eğitim)

6-8 yaş öğrencileri için

9 genel amaç ve 36 özel amaç

- Okulunu tanıma
- Vücudunu tanıma
- Sağlıklı beslenme
- Kazalardan korunma
- Sağlık kurumlarını tanıma
- Mevsimler
- Dünya ve gökyüzü
- Çevresini tanıma ve koruma
- İletişim araçları
- Milli değerler
- Yerleşim birimleri
- Harita kullanma
- Planlı olma

Toplumsal yaşam becerileri programı

(Hafif düzeyde zihin engelli bireyler için)

- Beslenme
- Özbakım
- Günlük yaşam becerileri (ev işleri/toplum yaşamına katılma)
- 16 genel amaç ve 134 özel amaç

Toplumsal yaşam modülü

(görme/zihin engelli bireyler için özel eğitim mesleki gelişim modülü)

1. Giyim ve kişisel bakım
2. Sosyal ilişkiler
3. Toplum yaşamına katılım
 - Kişisel temizlik ve özbakım
 - Ortama uygun giyinme
 - Çevresindekilerle uygun iletişim kurma
 - Sıra bekleme
 - Görgü kuralları
 - Sosyal etkinliklere katılım
 - Toplu taşıma araçları
 - Yakın çevresini tanıma
 - Toplum içinde uygun davranış biçimleri sergileme
 - Serbest zaman etkinlikleri